vos smėlis. Žemiau, maždaug 80 cm gylyje glūdėjo 10 cm storio rudos spalvos gruntas su juodos spalvos grunto intarpais. Po juo buvo 25–30 cm storio balkšvos spalvos smėlio horizontas. Giliau glūdėjo 10–15 cm storio pilkos spalvos gruntas, po kuriuo fiksuotas 10–20 cm storio rudos spalvos grunto sluoksnis. Žemiau slūgsojo 8–10 cm storio baltos spalvos smėlis. Po juo – 13–15 cm storio juodos spalvos grunto horizontas. Šie sluoksniai preliminariai datuojami XVI–XVIII a. Juose rasta XVI–XVIII a. datuojamų radinių, tokių kaip buitinės bei statybinės keramikos šukės. Giliau, 2 m gylyje pasiektas geltonas smėlis – įžemis (2 pav.).

Tyrimų metu aptikta 17 buitinės bei statybinės keramikos fragmentų, datuojamų XVI–XVIII a.

Šv. Stepono St. 25

In 2018, KVP conducted an excavation (three trenches totalling 31.45 m^2) on the plot at Šv. Stepono St. 25. Only second half of the 20th-century layers without any archaeological value were recorded in Trench 1. 16th–18th-century cultural layer horizons (Figs. 1, 2) with fragments of structural ceramics and household pottery characteristic of that time were recorded in Trenches 2 and 3.

Jurgis Sadauskas, Pavel Vutkin

Bokšto gatvė 6

2018 m. gruodį – 2019 m. sausį vyko tyrimai Vilniuje, sklypo Bokšto g. 6 R dalyje prie Maironio gatvės. Šio sklypo V – centrinėje dalyse daugelį metų vyksta archeologiniai tyrinėjimai, kurių metu tirtas XIII a. II pusės – XV a. pradžios senkapis (*ATL 2008 metais*, 2009, p. 149–157; *ATL 2009 metais*, 2010, p. 137–140; *ATL 2010 metais*, 2011, p. 129–134; *ATL 2011 metais*, 2012, p. 154–160; *ATL 2012 metais*, 2013, p. 199–204; *ATL 2014 metais*, 2015, p. 175–180). Apibendrinant rezultatus, galima pažymėti, kad aptikta daugiau nei 400 kapų, surinkta gausi įkapių kolekcija (saugoma LNM), fiksuoti įvairių laikotarpių grindiniai ir architektūrinės struktūros. Daug tyrimų sezonų tirti įvairūs kiemo ar pastato korpusai, o paskutinieji tyrimai inicijuoti siekiant baigti statybos darbus – prijungti pagrindinius inžinerinius tinklus į R nuo sklypo Maironio gatvėje esančias magistrales. Dėl šios priežasties tyrimų rezultatai yra menkai susiję su ankstesnių tyrimų duomenimis, dominuoja kur kas vėlyvesnės struktūros.

Tyrimai atlikti lietaus nuotekų trasos vietoje – 253,5 m^2 dydžio plote, ir vandentiekio prijungimo vietoje, 30 m^2 dydžio plote. Vos pradėjus tyrimus lietaus nuotekų tinklų vietose, perkasos V ir centrinėje dalyse 20–70 cm gylyje aptiktos XIX a. II pusės – XX a. I pusės pastato pamatų liekanos. Atidengti vidinių ir išorinių sienų likučiai, taip pat plytų grindų fragmentai. Nustatyta, kad pastato sienos bei grindys mūrytos iš gelsvos ir rausvos molio spalvos 24x12x 6 cm dydžio plytų jas rišant pilkšvos spalvos kalkių skiediniu. Pamatinės sienų dalys mūrytos iš įvairaus dydžio netašytų akmenų bei plytgalių, juos taip pat rišant kalkių skiediniu. Aptiktojo statinio liekanos trukdė lietaus nuotekų klojimo darbams, todėl atlikus architektūrinius tyrimus ir gavus reikiamus leidimus, dalis jų demontuota.

Perkasos V dalyje pašalinus minėto pastato grindų liekanas nustatyta, jog po jomis susiformavęs apie 10–20 cm storio XIX a. horizontas. Kai kurios statinio sienos pastatytos ant šio sluoksnio. Žemiau jo atkastas XVIII a. grindinio fragmentas iš smulkių (11x9x9; 10x8x7; 12x8x6 cm ir pan.) netašytų akmenų, o po juo tirtas 10–20 cm storio tamsiai pilkas gruntas su XVI a. II pusės – XVII a. vidurio radiniais.

Žemiau atidengtas 10–70 cm storio žvyro, storėjančio R kryptimi (Vilnios link), horizontas. Jame jokių artefaktų (radinių) nerasta, tačiau aptikta pavienių žmonių kaulų, gulinčių ne anatomine tvarka. Šis sluoksnis greičiausiai susiformavo žvyrui su kapais nuslinkus nuo sklypo V dalies R kryptimi. Žemiau šio sluoksnio 1,1–3,15 m gylyje pasiektas smėlis – įžemis. Jame išryškėjo 4 kapų kontūrai. Juos preparavus nustatyta, kad mirusieji laidoti aukštielninki, karstuose (?), galvomis orientuojant į P (du atvejai), Š arba PV (po vieną atvejį). Jokių įkapių nerasta (1 pav.). Reiktų pažymėti, kad šie kapai yra kiek nutolę nuo pagrindinės senkapio dalies. Be to, įžemyje stebėtas perkasimo kontūras – čia įsigilinus atidengtas medinis vamzdis, datuotas XIX a.

Centrinėje perkasos dalyje (aptikto pastato išorėje) 60–90 cm gylyje atidengti netvarkingai gulintys akmenys su rausvos spalvos moliu. Juos pašalinus žemiau atkastos XIX a. II pusės – XX a. I pusės netašytų akmenų grindinio liekanos. Į P nuo jų bei nuo aptikto pastato 1 m gylyje atidengtas XIX a. medinis takas, besitęsiantis R–V kryptimi (2 pav.). Pašalinus grindinį žemiau atidengtos pavienės lentos bei rąstų liekanos, nesudarančios vienos konstrukcijos. Jos siejamos su malūno, veikusio šioje vietoje iki XIX a., veikla. Žemiau fiksuotas antras grindinys, žemėjantis R kryptimi, sudėtas iš smulkių (11x9x9;

1 pav. Kapas 1 iš viršaus. P. Vutkino nuotr.

Fig. 1. Burial 1, as seen from above.

2 pav. Perkasos centrinėje dalyje atidengtas XVIII a. grindinys ir tiltelis. P. Vutkino nuotr.

Fig. 2. The 18th-century paving and bridge unearthed in the central part the trench.

8x7x10; 12x8x6 cm ir pan.) netašytų akmenų. Jis datuotas XVIII a. Nustatyta, kad jam buvo supiltas 15–20 cm storio žvyro paklotas. Giliau tirtas apie 40–50 cm storio tamsiai pilkos spalvos gruntas su XVI a. II pusės – XVII a. vidurio radiniais, o po juo – 5–20 cm storio smulkia-grūdžio smėlio horizontas, storėjantis R kryptimi. Po smėliu glūdėjo plonas 1–4 cm juodas gruntas be radinių. Žemiau jo pasiektas 0,8–1,5 m storio vidutinio dydžio žvyro horizontas su pavieniais žmonių kaulais, storėjantis R kryptimi. Jame rastos trys smulkios virimo puodų šukės, kurių datuoti nepavyko. Šio horizonto apačia nepasiekta, nes tirta iki projektinio gylio.

Perkasos R dalyje iki pat projektinio 3–3,75 m gylio tęsėsi juodos spalvos durpingas gruntas su XVI–XX a. pradžios radiniais. Jame rasta daug odinių dirbinių liekanų (yra ir beveik pilnai išlikusių radinių), kurių absoliuti dauguma yra nuo įvairaus apavo. Be to, šiame sluoksnyje atkasta XIX–XX a. pradžios pavienių lentų bei rąstų, dažniausiai nesudarančių konstrukcijos. Kaip išimtį galima paminėti 2 m gylyje atidengtą medinį lataką bei 3 m gylyje atkastus medinės sienelės fragmentus. Perkasos R dalyje jau nuo 3–3,2 m gylio prasidėjo gruntiniai vandenys, įžemio čia pasiekti nepavyko. Taip pat pažymėtina, kad čia XX a. paklota daug įvairių inžinerinių tinklų.

Baigus tirti perkasą, į Š nuo jos žvalgyta viena 30 m^2 dydžio, 2,4–3 m gylio tranšėja, skirta vandentiekio prijungimui. Jos V dalyje fiksuotas vien tik užkasant inžinerinius tinklus supiltas smėlis. Likusioje tranšėjos dalyje iki 1,5–2,2 m gylio tęsėsi permaišytas gruntas, suformuotas tiesiant tinklus. Po vamzdžiais iki projektinio gylio stebėtas XX a. pradžios horizontas. Jokių archeologinių radinių nerasta, įžemis nepasiektas.

Tyrimų metu inventorinti 427 radiniai. Daugiausia tai XVI–XVIII a. buitinės ir statybinės keramikos, būdingos Vilniaus senamiesčio kultūriniams sluoksniams, šukės: plokštinių arba karnizinių koklių, dengtų žalia glazūra bei puoštų kesonais, treliažu, augaliniais motyvais, kiliminiais raštais, fragmentai; neglazūruotų arba dengtų žalia glazūra dubeninių koklių fragmentai; virimo puodų dalys, Kelcų keramikos puodynių šukės, puodynių, dengtų žalia arba ruda glazūra, fragmentai (3 pav.). Taip pat inventorinti ir 79 vienetai odinių dirbinių ir jų fragmentų. Visi radiniai perduoti LNM.

3 pav. Radiniai. L. Kajotos nuotr.

Fig. 3. Finds.

Bokšto St. 6

A 1.2–3.75 m thick cultural layer was recorded in the E part of the plot at Bokšto St. 6. It was determined that the remains of a building and paving created in the second half of the 19th – first half of the 20th century has survived at this location. In the W part of the investigated area, below the aforementioned building, in sequential order lies 18th-century paving

(Fig. 2), a horizon from the second half of the 16th – mid-17th centuries, at a depth of 1.1–2 m a 0.3–1.5 m thick layer of gravel with isolated human bones, and finally sterile soil, i.e. sand, in which four burials without grave goods were discovered and cleaned (Fig. 1). Only a first half of the 20th-century layer was recorded down to the planned depth of 3–3.75 m in the central and E parts of the territory. The remains of wooden gutters and a wall as well as isolated boards and logs were unearthed in this last layer. 427 finds from the 16th–18th centuries were inventoried during the investigation (Fig. 3).

Emilijus Songaila,
Zenonas Baubonis,
Robertas Zilinskas

Aušros Vartų ir Subačiaus gatvių sankryža

2018 m. atlikti žvalgomieji tyrimai Aušros Vartų ir Subačiaus gatvių sankryžoje esančioje aikštelėje, ją rekonstruojant į skverą ir planuojant statyti memorialinį paminklą. Aikštelė nuožulnėja PR–ŠV kryptimi. Tyrimų vieta yra Vilniaus senamiesčio P dalyje. Šioje vietoje susikerta dvi senosios Vilniaus gatvės: viena, vedanti nuo Aušros vartų, kita nuo Subačiaus gatvės. Bendras tyrimų plotas siekė 1815 m^2.

Iki 1945 m. šioje vietoje stovėjo pastatas, kuris po gaisro buvo nugriautas ir įrengta automobilių stovėjimo aikštelė. 1996 m. čia tiesiant šiluminę trasą, archeologinius tyrimus vykdė G. Gendrėnas. Jis aptiko XVI–XIX a. datuojamų mūrų liekanų ir XVI–XX a. datuojamus kultūrinius sluoksnius. 2016 m. šioje vietoje archeologinius tyrimus vykdė J. Račas. Ištyrus 47,25 m^2 plotą, aptikti iki XX a. vidurio šioje vietoje stovėjusio pastato mūrai, datuoti XVII–XIX a. (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 390–392).

2018 m. tyrimų metu fiksuoti 0,57–1,2 m storio griuvenų sluoksniai, susidarę XX a. viduryje griaunant čia stovėjusį pastatą. Aptikto pastato išlikusi mūrų dalis buvo maždaug 23x12 m dydžio. Fiksuoti 0,8–1,1 m pločio labai nevienodai išlikę mūrai. Visose ŠR, R ir PR dalyse fiksuotas smėlis – šiluminės trasos plotas. Jame anksčiau vykdant archeologinius tyrimus čia stovėjusių pastatų liekanos sunaikintos.

Tyrimų metu aptikta anksčiau šioje vietoje stovėjusio pastato liekanų (1 pav.). Remiantis architektūriniais tyrimais nustatyta, kad pastatas nuolatos buvo perstatomas ir remontuojamas. Seniausi aptikti mūrai datuojami XVI a., vėlyviausia rekonstrukcija vykdyta XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje. Tiriamoje vietoje yra stovėję posesijų 20 (Aušros Vartų g. 4) ir 21 (Aušros Vartų g. 2) pastatai. Dalinai išlikę jų rūsiai, kurie tyrimų metu nebuvo atkasinėjami iki aslos. Atkasta tik iki skliautų viršūnių, kurios daugeliu atvejų yra įgriuvusios (2, 3 pav.). Kada šioje vietoje atsirado pirmi mūriniai statiniai, nenustatyta. 1581 m. Vilniaus miesto aksonometriniame plane, kuris galėjo būti nupieštas naudojant duomenis iki 1545 m., priešais plane eksplikuotus Maskvos pirklių namus, kurių vietoje dabar stovi Filharmonija, pavaizduoti atskirai stovintys namai ir tvoros. Posesijoje 20 atrasta gotiško mūro, kuris tikrai yra laikotarpio iki 1581 m. ir gali būti iki 1545 m. Toks raudonų apie 30x14x7 cm dydžio plytų mūras su užtrintomis vidutinio stambumo skiedinio siūlėmis Vilniuje naudotas nuo XIV a., bet labiau link XVI a.

Posesijoje 21 atkasta dalis šio laikotarpio rūsio patalpos, kuri vėliau buvo pertverta. Joje buvo langas į Aušros Vartų gatvę, į tuo metu neužstatytą erdvę P pusėje, durys į tą pačią pusę ir greičiausiai vidaus laiptinė, kuri labai deformavosi ir todėl vėliau perdirbinėta ne mažiau